

Na EP-u u Beogradu 1932. godine "gusaraški" osmerac osvojio je prvo europsko zlato u povijesti našeg športa. Zlatnu posadu činili su: Ivo Fabris, Vjekoslav Raffaelli, Elko Mrduljaš, Jure Mrduljaš, Petar Kukoč, Jakov Tironi, Luka Marasović, Bruno Marasović i kormilar Ljubomir Kraljević.

Prvo hrvatsko zlato veslača s Matejuške

Prva hrvatska međunarodna medalja, ona srebrnog sjaja, koju je Gusarov osmerac osvojio na europskom prvenstvu u Bydgoszczu (Poljska) 1929. godine nije bila slučajnost, već sjajna uvertira veličanstvenog desetljeća u kojem su splitski momci na natjecanjima diljem Europe osvajali medalje, potvrđivali kvalitetu i postali najopasniji rivali velikim veslačkim silama. Sve su oči bile uprte u momke s Matejuške!

Gusar je 1930. godine sa 640 redovitih članova bio najbrojniji klub u Jugoslaviji u kojoj je bilo 2510 redovitih te oko 1330 izvanrednih članova od čega ukupno 248 verificiranih članova - veslača. Od 125 brodova, koliko su ih posjedovali ondašnji klubovi, Gusar je kao vlasnik 18 brodova (8 *outriggera*, 2 preklopne gradnje, 6 jola i 2 ostale vrste) bio najopremljeniji klub u zemlji i jedini je imao vlastiti betonski dom, dok je deset klubova posjedovalo barake.

Nakon što su u najboljem izdanju s 22 veslača „gusaraši“ nastupili na petnaest regata i osvojili devet pokala na državnom

prvenstvu i na međunarodnoj regati održanima na Bledu 1930. godine, članovi Gusarovog osmerca nastupili su i na europskom prvenstvu u belgijskom gradu Liègeu. Nažalost, ispali su već u prednatjecanju u kojem su zaostali za Dancima samo dvije desetinke sekunde.

I na EP u Parizu 1931., Gusar nastupa kao državna reprezentacija u dvojcu na pariće i osmercu, no vraća se u Split bez medalje nakon što su u objema disciplinama ispali u prednatjecanju.

EP u Beogradu pod dirigentskom palicom Splicićana

Godina 1932. bila je za veslački sport u ondašnjoj Jugoslaviji iznimno važna. Međunarodnoj veslačkoj federaciji FISA-i, osnovanoj 1892. godine, Jugoslavija je pristupila kao izvanredan član 1924. s jednim pravom nastupa na europskim prvenstvima, da bi 1925. stekla status redovnog člana sa svim pravima i obvezama. Stoga je 1932. godine došao red na Jugoslaviju organizirati po prvi put europsko prvenstvo.

Gusarov dom na Matejuški bio je jedan od prepoznatljivih simbola Splita do rušenja 1990. godine. Taj spomenik arhitekture bio je svjedok modernosti Kluba koji je svoj Dom oblikovao u suvremenom europskom duhu

Zlatna medalje s Europskog prvenstva 1932. godine

Piše: HERCI GANZA

Zlato Gusarovog osmerca na EP u Beogradu 1932., upisano je zlatnim slovima u povijest hrvatskoga športa kojem je to bila prva zlatna europska medalja

Visoki standardi FISA-e podrazumijevali su regatnu stazu koja odgovara svim propisima, besprijekornu organizaciju i kvalitetan smještaj na odgovarajućoj razini te financijsku moć saveza koji će osigurati propisana novčana sredstva za podmirjenje troškova dolaska svih gostiju i čamaca.

Nakon potrage za regatnom vodom s najmanjom i podjednako strujom za sve natjecatelje, izabran je dotad potpuno nepristupačan i nekultiviran predio Ade Ciganlije u Beogradu. Tijekom opsežnih i temeljitih priprema, splitski veslački oci predvođeni Ivom Staliom i Fabjanom Kaliternom bili su najvažniji organizacijski čimbenici ovog dotad najvećeg športskog događaja na ovim prostorima.

Sagrađeno je moderno spremište za 80 brodova, svlačionice i tuševi za stotine veslača, pokrivene tribine, ciljna kućica s počasnom ložom, nasipi, ograde, splavi, osmišljena cijela potrebna infrastruktura, osiguran smještaj brojnim natjecateljima i uzvanicima, prilagođena regulacija prometa i ponuđena turistička putovanja kako bi se strancima predstavila i jadranska obala.

Osim organizacije prvenstva, Veslački savez sustavno je pripremao i domaće veslače za ovaj važni nastup. Aktualni savezni trener Frano Blažejowski cijelu je godinu proveo obilazeći sve klubove u državi i trenirajući ih. Razdoblje od 15. prosinca 1931. do veljače 1932. godine proveo je u Splitu gdje je radio s najboljim veslačima Gusara kojima je u to vrijeme trener bio Rus Petar Ivanov, bivši veslač zadarske Diadore. Nakon Ivanova, 1932. godine, glavni trener Gusara postao je Nijemac Waldemar Moder iz Karlsruhea.

U srpnju 1932. godine na državnom prvenstvu u Beogradu deset je klubova iz cijele države odmjerilo snage. "Gusaraši" su pobijedili u dvojcu na pariće (Davor Jelaska i Josip Gattin) i četvercu s kormilarom (Petar Kukoč, Jakov Tironi, Luka Marasović, Bruno Marasović i korm. Ljubomir Miro Kraljević). Premda je Gusarov osmerac na ovom državnom prvenstvu poražen od šibenske Krke, tjedan dana prije Europskog prvenstva u Beogradu organizirano je izlučno natjecanje na kojem je osmerac Gusara pobijedio s izvanrednim vremenom te izborio reprezentativni status.

Sve su oči bile uprte u momke s Matejuške

Početak rujna u Beogradu su se, na dugo očekivanom europskom prvenstvu, okupili veslači iz 12 zemalja s ukupno 56 momčadi, što je za pet premašilo prošlogodišnji rekord iz Pariza. Domaći su veslači sudjelovali u svih sedam kategorija, od kojih su u pet uspjeli ući u finale. „Gusaraši“ su nastupili u četvercu sa, dvojcu sa i osmercu. Četverac šibenske Krke osvojio je 3. mjesto, dok je zlato Gusarovog osmerca upisano na veliki prijelazni pehar Kraljevine Italije, ali i zlatnim slovima u povijest hrvatskoga športa kojem je ovo bila prva zlatna europska medalja.

Završna regata održana je 4. rujna pred 10 000 gledatelja. Najopasniji suparnici „gusarašima“ bili su aktualni europski prvaci - kombinirana momčad Francuske, stilski savršeni mađarski osmerac te standardno jaki Poljaci i Česi. No, Gusar je vodio tijekom cijele završne utrke barem za pola duljine čamca pred Francuskom. Na 1750 m francuski osmerac, kako bi izbjegao "šiju" Gusara, udara u plovak i, razbivši pramac, ispada iz natjecanja. Naš osmerac, daleko pred mađarskim suparnikom, siječe vizirnu liniju u rekordnom vremenu od 6.11.4, za čak tri duljine broda prednosti!

Šeširi, štapovi, cipele i rupci letjeli su iznad gledališta u zrak. Prepune tribine odjekivale su klicanjem, ljudi su se međusobno ljubili, plakali, čestitali, a mnogi su skočili u Savu. Pobjednički osmerac prišao je počasnoj splavi gdje je kormilaru Ljubomiru Kraljeviću predsjednik FISA-e predao, u duhu tradicije, lovorov vijenac. „Gusaraši“ Ivo Fabris, Vjekoslav Raffaelli, Elko i Jure Mrduljaš, Petar Kukoč Petraello, Jakov Tironi, Luka i Bruno Marasović te kormilar Ljubomir Miro Kraljević popeli su se na europski tron!

Na svečanoj dodjeli nagrada, predsjednik FISA-e g. Fioroni „gusarašima“ je oko vrata stavio zlatne medalje uz zvuke državne himne pobjednika, a ministar, dr. Aleard Kraljević (otac Gusarovog kormilara), uručio im je pokal za najbolje plasiranu domaću momčad na europskom prvenstvu.

Slavlje započeto u Beogradu nastavilo se u Splitu gdje je priredne veličanstven doček. Nepregledna rijeka ljudi dočekala je svoje pobjednike i zasula ih cvijećem i lovorovim vijencima. Pozdravili su ih najviši predstavnici Banovine i Općine, a cijeli grad i klupski Dom bili su svečano rasvijetljeni i okićeni.

Želeći iskazati posebnu pažnju Gusaru predsjednik FISA-e, Rico Fioroni, doputovao je u Split. Priređen mu je svečani doček. Obišao je Marjan i Gusarov dom te toplim riječima upućenima splitskim veslačima i članovima Uprave jasno pokazao koliko cijeni uspjeh naših veslača, kao i izvanredan napredak Gusara. Prigodom ispraćaja uvaženog gosta, Gusarovi čamci pratili su daleko parobrod izražavajući mu svoju privrženost i zahvalnost.

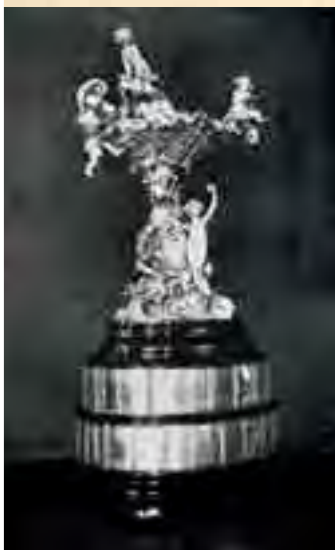
Reprezentacija „velog mista“

Osam naočitih, snažnih veslača i sitni kormilar vrela su devet zanimljivih životnih priča koje dočaravaju život u Splitu između dvaju svjetskih ratova, pa ih možemo zamisliti kao protagoniste Tijardovićeveog „Splitskog akvarela“ ili pak Smojinog „Velog mista“. Zavirimo li u tu romantičnu povijesnu škrinju teško je izabrati najzanimljivije detalje koje oslikavaju mentalitet grada koji je upravo kroz šport zakoračio u Europu. Svi su rođeni u razdoblju od 1902. do 1915. godine te su u vrijeme osvajanja zlatne medalje imali između 17 i 30 godina, dakle u naponu životne i športske snage.

Štokeru Brunu Marasoviću, marljivom građevinaru, u posebnom sjećanju po povratku iz Beograda ostao je veliki doček njegove brojne velovaroške obitelji te najljepši poklon za vrhunski športski rezultat koji mu je priredila majka Anježa dočekavši ga s punim pjatom hrskavih friganih krumpira.

Kršnog i snažnog Luku Marasovića zapazili su veslači Gusara dok je u luci pripremao bačve za jematvu te ga pozvali da vesla s njima. On je pozlatio svoju športsku karijeru te potom postao trener posvetivši cijeli život veslanju za što je 1991. godine dobio i Nagradu grada Splita.

Tada gimnazijalac, a poslije doktor znanosti na području političke ekonomije i profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu,

U Split su "gusaraši" donijeli veliki pokal Kraljevine Italije koji je svoj put kroz ruke pobjednika europskih prvenstava započeo 1893. godine i otada je bio 12 puta u vlasništvu Belgijaca, 8 puta Francuza, 4 puta Švicaraca i Talijana, dvaput Nizozemaca, a po jednom Nijemaca i Amerikanaca. Gusaraši su za ondašnju Jugoslaviju bili 33. osvajači ovog vrijednog srebrnog pokala. Tijekom 40-godišnje povijesti europska prvenstva nisu

se održala tijekom Prvoga svjetskog rata te 1928. godine zbog Olimpijskih igara u Amsterdamu. Godine 1932., uz 32 srebrne pločice s ugraviranim imenima svih pobjedničkih klubova i momčadi, na podnožje pehara zataknuta je i Gusarova pločica. Prigodom tradicionalnog Gusarovog plesa u veljači 1933. godine u Narodnom kazalištu, ovaj je sjajni trofej bio izložen i pokazan svim prijateljima Kluba.

"Gusaraši" na okupu pred Domom na Matejuški nakon osvojenog europskog zlata 1932. godine. Brojnom veslačkom članstvu uvijek su leđa držali članovi uprave Kluba te brojni podupiratelji veslanja, što su im veslači vraćali izvrsnim rezultatima.

Jakov Tironi bio je proglašen najboljim veslačem EP u Beogradu, a kao veslač bio je i u prvoj olimpijskoj reprezentaciji 1936. godine.

Svestrani inspicijent splitskog kazališta Petar Kukoč Petraello bavio se tehnikom, mehanikom, elektrotehnikom, radiotehnikom, projektiranjem, tehničkim crtanjem, pa je tako upravo u Gusaru projektirao prvu veslaonicu 1950. godine u klupskom domu na Matejuški.

Na mjestima 3 i 4 u zlatnom osmercu veslala su dvojica brće Mrduljaš, jedne od najšportskijih splitskih obitelji. Mišićavi, snažni općinski činovnik Jure, najkorpulentniji član te posade, bio je veliki zaljubljenik u brodove. Otmicu njegove drvene jedrilice „Mutni“ od talijanskih vojnika nakon kapitulacije u ratu, spasila je teta Jelica koja ju je djelomice zakopala u obiteljskom vrtu i prekrila granjem. Tako je „Mutni“ i dandanas u vlasništvu obitelji Mrduljaš, dok je njen stasiti vlasnik Jure s još desetak antifašista, kao organizator akcije prebacivanja oružja partizanima, strijeljan davne 1941. godine u trogirskoj kuli Kamerlengo.

Mlađi brat Elko, također nositelj partizanske spomenice 1941. godine, nakon rata pokrenuo je obnovu veslačkog športa, osnovao odbor za ujedinjenje predratnih dvaju klubova Gusara i HVK-a te postao prvi poslijeratni predsjednik jedinstvenog HVK Gusar u čijoj je upravi ostao aktivan do kraja života. Kao dugogodišnji direktor Elektrodalmacije uvelike je zaslužan za poslijeratnu elektrifikaciju Splita.

Na broju 1 zlatnog osmerca veslao je brodogradilišni tokar i mehaničar Ivo Fabris koji se od djetinjstva bavio športom – prvo kao „sokolaš“, a potom kao boksač u srednjoj lakoj kategoriji, ali i jedan od redovitih sudionika međuratnih motociklističkih utrka.

Najsitniji među njima bio je, kako to zahtijeva pozicija u brodu, 17-godišnji kormilar Ljubomir Miro Kraljević koji je kasnije završio medicinu te 42 godine radio kao liječnik, kirurg, čije su specijalnosti bile transplantacijska kirurgija, balistika strijeljnih rana i implantacija aloplastičnih kirurških mrežica. Čak 22 godine bio je šef splitske bolnice. Zanimljivo

*"Gusaraši" 1932.
na Adi Ciganliji u
Beogradu. Slijeva stoje:
Bruno Marasović i
Vjekoslav Raffaelli.
Slijeva sjede: Nikša
Sabioncello, Elko
Mrduljaš, Ivo Fabris,
Dragi Glavinović,
Jure Mrduljaš, Miro
Kraljević, Luka
Marasović (sa šeširom),
Jakov Tironi, Petar
Kukoč Petraelo i krajnje
desno, u bijeloj majici,
trener Waldemar
Moder*

je spomenuti kako je izvršio čak 38 000 operacija, više nego što je prije rata Split imao stanovnika!

Trener zlatnog osmerca bio je Nijemac Waldemar Moder. U Gusar ga je početkom 1932. godine doveo predsjednik Ivo Stalio, a u toj se ulozi zadržao ukupno dvije godine tijekom kojih je uveo neke novine u trenažni postupak. Uveo je karantene što je podrazumijevalo da su uoči regate svi regatni veslači, nakon večere u svojim kućama, bili obavezni uvečer doći u Gusarov dom na spavanje. Uveo je veći broj treninga i prvi je uveo drugi trening u danu.

Prvi i najvažniji trening bio je onaj jutarnji na vodi po jutarnjoj bonaci. Moder koji je bio malen i lagan, obavezno je bio na kormilu. Trening duljine 12 km u Bračkom kanalu započeo bi od Gusarovog pontona na Matejuški prema zelenoj lanterni na "đigi" odakle se veslalo prema Braču, pa prema Šolti te Čiovu i uz Sustipan natrag u Gusar.

"Žuto za žuto"

Predstavljajući članove ove posade preskočili smo najstarijeg veslača na broju 2 čiju nam je zanimljivu priču ispričao njegov sin Davor koji je davno odselio u daleki Čile odnijevši na drugi kraj svijeta prekrasna sjećanja i uspomene s kojima je rastao.

Vjekoslav Raffaelli (1902.-1964.) bio je najstarije od četvero djece oca Filipa, potomka hvarske plemićke obitelji, i majke Cvite. Po zanimanju je bio drvodjelac. Zanat je učio kod vrsnog meštra Kaje Jelaske koji mu je prenio veliko znanje, ali i ljubav prema drvu te mu pomogao kasnije osamostaliti se i otvoriti vlastitu drvodjelsku radionicu.

Vjekoslav je iznimno volio rezbarenje namještaja u čemu je bio pravi meštar. Premda je Gusar u to vrijeme bio klub građanske elite, njegova stručnost i odanost poslu, kao i tjelesna snaga i izdržljivost, otvorili su mu vrata Matejuške te je Vjekoslav zvani Đidi postao „gusaraš“. No, ovo članstvo nije ga izgradilo samo kao športaša već i kao čovjeka, utjecalo je na njegove nazore, ponašanje i uvelo ga u krug ljudi s kojima se rado i često družio do kraja života.

Često je Đidi svom sinu pričao o rivalitetu sa Šibenčanima,

o nastupu u trima disciplinama u jednom danu na državnom prvenstvu 1931. godine, od čega je s Ivom Fabrisom odnio naslov državnog prvaka u dvojcu sa i bez kormilara. Govorio mu je o naporima i slavi koju su doživjeli na europskom prvenstvu 1932. godine kao pravi amateri koji nisu imali niti ujednačene dresove, već su dobili bijele majice s grbom ondašnje Jugoslavije za taj nastup, a dolje su odjenuli tko je što imao — *mudantine* ili kratke hlače.

S posebnim oduševljenjem pričao je o neočekivanom dočeku u rodnom gradu za koji su, po dolasku, u čudu pitali: „Šta je ova gužva u gradu? Šta se događa?“ Neka im je prolaznica usput odgovorila: „Neki su naši momci osvojili zlato u veslanju...“ Sve im je uskoro bilo mnogo jasnije kad su ih digli na ruke i tako prenijeli do ondašnjeg Gusarovog doma.

Sjeća se Davor i zlatne medalje koju su doma čuvali sve do ratne 1942. godine kad su je, pritisnuti glađu, mijenjali po jednom važećem tečaju "žuto za žuto". I koliko je vrijedila, pitate se? 20 kg pure (palente)!

U Gusaru su mu nakon rata obećali izliti novu, ali se Davor ne sjeća je li to ikada napravljeno.

Sjeća se, međutim, kako su se poslije rata svi preživjeli članovi tog osmerca okupili u Gusaru i zajedno zaveslali, a potom je organizirana večera na kojoj im je uručeno zlatno prstenje s likom veslača - skifista. Taj zlatni prsten naslijedio je Davor po očevoj smrti, a on ga je darovao svom sinu koji, u duhu tradicije, nosi didovo ime — Vjekoslav. No, i unuk Vjekoslav u dalekom Čileu ima sina Vjekoslava u čijem je vlasništvu sada ova najdraža uspomena na pradida po kojem nosi ime...

BIBLIOGRAFIJA:

Ganza Čaljkusić, H. (2009.): 1929. – 2009. : 80. obljetnica prvog Gusarovog međunarodnog odličja

Ganza Čaljkusić, H. (2014.): Spomenica HVK Gusar

Marović, D. – Radja, M. (2006.): Povijest sporta u Splitu : 1918. – 1941.

Marović, D. (1990.): Povijest sporta u Splitu : Od antičkih igara do Prvog svjetskog rata

Matošić, J. (1990.): Sto godina veslanja u Splitu

Spomenica F. D. Gusar (1945.)

Spomenica Veslački klub Gusar 1914-1964. (1964.)